

משנה

מאימתי מזכירין גבורות גשמים?

רבי אליעזר אומר: מיום טוב הראשון של חג.

רבי יהושע אומר: מיום טוב האחרון של חג.

אמר לו רבי יהושע: הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג, למה הוא מזכיר?
אמר לו רבי אליעזר: אף אני לא אמרתי לשאול, אלא להזכיר משיב הרוח ומוריד
הגשם בעונתו.

אמר לו: אם כן לעולם יהא מזכיר!

אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים.

רבי יהודה אומר: העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג - האחרון מזכיר,
הראשון אינו מזכיר. ביום טוב ראשון של פסח - הראשון מזכיר, האחרון אינו מזכיר.

מאימתי מזכירין גבורות גשמים – שאומר משיב הרוח ומוריד הגשם, ובגמרא מפרש טעמא אמאי קרי ליה גבורות
גשמים – מפני שירדין בגבורה, שנאמר עושה גדולות וגו'.

סימן קללה בחג הן – כדלמרינן במסכת סוכה דפרק הישן (כה, ב): מאימתי מותר לפנות – משתסרה המקפה, משל
לעבד שבה למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו, ואמר לו אי אפשי בשמושך, כלומר: כשהגשמים יורדין לסוכה הכל
יולאין, ונראה שאין הקדוש ברוך הוא חפץ שנתמשך לפניו, ואמאי מתחילין להזכיר גבורות גשמים בחג, ונראה שהוא
מתפלל שיבא מטר בחג?

לא אמרתי לשאול – שיתפלל על הגשמים בחג, כגון ותן טל ומטר.

אלא להזכיר – שמתחיל להזכיר בחג גבורות של מקום שמוריד גשמים.

בעונתו – כלומר: בזמנו.

אם כן – ואמאי פוסק בפסח מלהזכיר?

נושא המשנה הוא -

הזכרת גבורות גשמים -

שאלת גשמים -

ממתי מזכירים את גבורת ה' בהורדת הגשמים?

מהו 'חג'?

טענת רבי יהושע -

ענה רבי אליעזר -

השיב רבי יהושע -

מהו הזמן לבקש מה' שיתן גשם?

באר: 'הראשון' 'האחרון'

לשיטת רבי יהודה התפילה משתנה רק במוסף, בירושלמי נכתב¹ הטעם לכך כי בערב לא כולם באים
להתפלל ונמצא שאין כולם מזכירין את הגשם, ואם יזכירו בשחרית יחשבו אלו שלא היו בערבית

¹ הובא במאירי

שהזכירו כבר מאמש ובשנה הבאה יזכירו מהלילה, לכן תקנו להתחיל להזכיר במוסף.

גמרא

תנא היכא קאי (עומד) דקתני מאימתי?

תנא התם קאי, דקתני: מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים, ושואלין בברכת השנים, והבדלה בחונן הדעת. וקתני: מאימתי מזכירין גבורות גשמים.

וליתני התם, מאי שנא דשביקה עד הכא?

אלא: תנא מראש השנה סליק, דתנן: ובחג נידונין על המים. ואידי דתנא ובחג נידונין על המים, תנא מאימתי מזכירין גבורות גשמים.

וליתני מאימתי מזכירין על הגשמים, מאי גבורות גשמים?

אמר רבי יוחנן: מפני שיורדין בגבורה, שנאמר עשה גדלות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר, וכתוב הנתן מטר על פני ארץ ושלח מים על פני חוצות.

מאי משמע?

אמר רבה בר שילא: אתיא חקר חקר מבריייתו של עולם.

כתיב הכא עשה גדלות עד אין חקר, וכתוב התם הלוא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ה' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו, וכתוב מכין הרים בכחו נאזר בגבורה.

ומנא לן דבתפלה?

דתניא: לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם, איזו היא עבודה שהיא בלב - הוי אומר זו תפלה. וכתוב בתריה ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש.

תנא היכא קאי - כלומר, מדקתני מאימתי מכלל דפשיטא ליה להאי תנא דחייבים להזכיר, והיכא חזינן דמחייב להזכיר?

התם קאי - מזכירין גבורות גשמים כו' במסכת דרכות.

(וליתני התם) - במסכת דרכות, סמוך דתני מזכירין, ליתני מאימתי.

מאי שנא דשביקה עד הכא - כלומר, האי דקתני הכא בסדר מועד מאימתי - ליתני התם, דקתני מזכירין, במסכת דרכות היינו סדר זרעים.

עד הכא - עד סדר מועד.

אלא - לא תימא דהא דקתני מאימתי דהתם קאי, דתנא מראש השנה סליק, ששניהן בסדר אחד הן, להכי לא מצי למימר מאי שנא דשביקה עד הכא.

(בחג) - הוי דין על המים, ומשום דתני מאימתי הוי דין על המים - קתני נמי אימתי זמן הזכרה.

ואידי דתני בחג נידונין - כלומר, אגב דתנא בחג נידונין על המים, קסבר דנפשיה הואיל ונידונין בחג על המים - שמע מינה דעינן להזכיר עניינא דמילא, לרצויי על המים דליתו לדרכה, להכי קתני מאימתי מזכירין.

כתיב עושה גדולות עד אין חקר - אלמא דכתיב חקר בגשמים, וכתיב חקר בדרייתו של עולם, מה דרייתו של עולם כתיב ביה גבורה - אף גשמים הוי כמאן דכתיב ביה גבורה.

הגמרא שואלת - המשנה מניחה שצריך להתפלל על הגשם והיא דנה מתי המועד לכך, מתי בכלל הוזכר שצריך להתפלל על הגשם?

עונה הגמרא -

שואלת על כך הגמרא -

עונה הגמרא תשובה חדשה² -

² 'אלא' הוא חזרה מהנאמר עד כה

תענית ב עמוד א

למה הגמרא לא מקשה על המתנת התנא ממסכת ראש השנה עד כה בצירור זמן הזכרת הגשם? _____
הריטב"א מקשה – תשובה זו לא עונה, הרי שאלנו מתי הוזכר שצריך להתפלל על הגשם ובמשנה הנ"ל לא מוזכר? ומתרץ – שאכן זה נזכר בברכות, אלא שהתנא המתין עד שהזכיר את הדין על הגשם ואז נפנה לחפש את המועד לתפילה עליהם.

גבורות גשמים

הגמרא שואלת - _____
מבאר רבי יוחנן – _____
שואלת הגמרא – _____
השיב רבה בר שילא – _____

תפילה

מבררת הגמרא – _____
ומשיבה – כתוב בפסוק "לאהבה את ה' אלוהיכם ולעבדו בכל לבבכם.. ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש" הרי שעבודת הלב מסוגלת להביא את הגשמים³, ומהי עבודה שבלב? _____

אפניק מופיע תפילת אפניק בלמרא. כתוב את האפניק באפניק

_____ הוא שונה -
_____ שהוא שונה -
_____ ישנה שם -
_____ ששנה -
_____ ששנינו -
_____ התנא היכן עמד -
_____ התנא שם עמד -

_____ מה שונה/השתנה -
_____ שהניח -
_____ עד כאן -
_____ עלה -
_____ ומכיון -
_____ מה -
_____ מה המשמעות (כיצד לומדים זאת מהפסוק) -
_____ מביא -
_____ נאמר כאן ונאמר שם -
_____ ומנין לנו -
_____ נאמר אחריו -

³ רבינו חננאל

נסיים בדברי הריטב"א:

"להכי קרי להו גבורות גשמים לפי שיורדים בגבורה, שמפתח של גשמים לא נמסרים ביד שליח אלא בידי הקדוש ברוך הוא כדי לרדות בהם את הבריות שחיי בני אדם בעוה"ז תלויים בהם, וקבעוהו חכמים בתחיית המתים לפי ששקולה כתחיית המתים שהוא ענין דומה לו שהזרעים נקברים תחת הקרקע וצומחים על ידי הגשמים ויוצאים בכמה לבושים, והוא ג"כ לראיה על תחיית המתים..."